

מפי כהן

שיעורו השבועי של

מו"ר הרב שמעון כהן שליט"א

לעילוי נשמת מו"ח הרה"ג המקובל הרב אליהו עטייה זצ"ל

ספר שופטים

פרק א

המשך הכיבוש לאחר הסתלקותו של יהושע

ראשי פרקים:

בני קיני עלו מעיר התמרים ✦ עם עבדים מנהל מערכה עצומה ✦ בימים ההם בזמן הזה ✦ שבט יהודה הוריש רק את יושבי ההר ✦ ערכו חשבונות אנושיים ושכחו שה' אתם ✦ שבט בנימין נמנע מכיבוש חלקו בירושלים ✦ כביש ששים - דרך האבות ✦ שבט יוסף עלה שני על פי ה' ✦ אחוות אחים ✦ התוכנית האלקית מעל החטאים הפרטיים ✦ כיבוש בית אל היא לוז ✦ ההשלכות של אי מילוי מצוות ה' בשלמות ✦ עמי כנעו היו לבני ישראל למוקש

בימים ההם בזמן הזה

כך בימים ההם וכך בזמן הזה. במלחמת העצמאות, הכרענו מערכות קשות ומורכבות מול צבאות ערב בעזרת בקבוקי מולוטוב, מטוסי תובלה פרימיטיביים שכונו פרימוסים על שם שהחרישו את האוזניים בטיסתם, וחייילים עולים חדשים שנטלו רובים לידיהם בפעם הראשונה בחייהם. בשכל אנושי לא ניתן להבין כיצד המחטרות היהודיות ניצחו את המעצמה הבריטית וגרמו לה לארוז את מטלטליה ולשוב למדינתה. בשכל אנושי קשה להבין כיצד עם שרבים מבניו חוו דכוי והשמדה בימי השואה הנוראה והיו אודים מוצלים מאש, שניים מעיר או שניים ממשפחה, עומד מול צבאות אויב מיומנים ועתירי ניסיון ומביס אותם.

וכך גם במלחמת ששת הימים - תוך ששה ימים בלבד כבשה ישראל מידי מצרים את חצי האי סיני, מצרי טיראן ורצועת עזה, מידי ירדן את שטחי יהודה ושומרון, כולל מזרח ירושלים והעיר העתיקה, ומידי סוריה את רמת הגולן וחלק מרכס החרמון, כאשר בכיבוש חברון ובית לחם לא נורתה אפילו ירייה אחת!

על כגון זה נאמר: "הן עם פלביא יקום וְכַאֲרֵי יִתְנַשֵּׂא"². אויבי ישראל הם אויבי ה', וברצות ה' אין להם עמידה, רבים ככל שיהיו, בעלי אמצעים ועתירי ניסיון, שום דבר לא יועיל להם במלחמה, כי כאין וכאפס הם לפני ה'.

שבט יהודה הוריש רק את יושבי ההר

בקרב מול פלישתים היה ה' בעזרת שבט יהודה והורישו את הכנענים היושבים בהר על אף שקשה היה ללוכדם מחמת גובהו של ההר, אבל את יושבי העמק לא הצליחו לכבוש, כי היו ליושבי העמק הכנענים מרכבות ברזל חזקות, וכתב בעל ה"כלי יקר"³:

בני קיני עלו מעיר התמרים

בספר במדבר, בפרשת בהעלותך, מסופר על הצעת משה ליתרו להצטרף למסע בני ישראל במדבר ולהיכנס עמם לארץ ישראל ולקבל בה נחלה טובה, ואכן בני יתרו הגיעו לעיר התמרים והתיישבו בה, ולאחר שהתגוררו בה זמן מסוים פנו לנגב ערד,¹ כי שם היה מקום ישיבתו של המנהיג הדגול עתניאל בן קנז, וכך נאמר:

"וּבְנֵי קִינֵי חָתָן מֹשֶׁה עָלוּ מֵעִיר הַתְּמָרִים אֶת בְּנֵי יְהוּדָה מְדַבְּרִים יְהוּדָה אֲשֶׁר בְּנִגְבַּ עֵרֶד וַיִּלְךָ וַיֹּשֶׁב אֶת הָעָם"¹.

עם עבדים מנהל מערכה עצומה

לאחר ששבט יהודה כבש את חברון ואת דבר והתיישב בארצו, ולאחר ציון הצטרפות בני קיני לבני יהודה, הלכו בני יהודה לעזור לבני שמעון בכיבושם, ויחדיו היכו את יושבי צפת (שבוודאי אינה זו שבגליל), עזה, אשקלון ועקרון. ולאחר מכן כבשו בני יוסף את בית אל.

מסע כיבושים זה נערך על אף הסתלקותו של יהושע, על ידי אנשים שזיכרון שנות העבדות הקשה במצרים מלווה אותם כבני דור שני ושלישי ליוצאי מצרים. קשה להבין בשכל אנושי כיצד עם עבדים מצליח להשתקם ולנהל מערכה עצומה כזו אל מול אויבים קשים ועתירי ניסיון. אין זאת כי אם יד ה' הטובה עלינו, אשר הוציאה אותנו ממצרים והצילה אותנו מיד המצרים וגאלה אותנו ולקחה אותנו להיות עם ה' והביאה אותנו אל הארץ הטובה בחסד וברחמים, והפיחה רוח גבורה בקרבנו ונתנה לנו כח לעשות חיל.

² במדבר כג, כד.

³ כלי יקר שופטים א, יט.

¹ שופטים א, טז.

"כתוב אחד אומר 'ואת היבوسی יושבי ירושלים לא יכלו בני יהודה להורישם' (יהושע טו, סג), וכתוב אחד אומר 'ואת היבوسی יושב ירושלים לא הורישו בני בנימין' (שופטים א, כא) - אם בני בנימין למה בני יהודה, ואם בני יהודה למה בני בנימין?

אלא שהיתה ירושלים לפני שתי עיירות, אחת עליונה ואחת תחתונה, העליונה נפלה בגורל יהודה והתחתונה בגורל בנימין, שנאמר: 'וצלע האלף והיבוסים היא ירושלים וגו' זאת נחלת בני בנימין' (יהושע יח, כ), ואחרי מות יהושע עלו בני יהודה ולקחו את חלקם ושרפו את העיר באש (שופטים א, ח) ועזובה חרבה, אבל ירושלים התחתונה שהיתה לבנימין לא אבו בני בנימין להורישם, והיתה עומדת עד ימי דוד".

ומדוע לא הורישו בני בנימין את היבוסים? כאן הסיבה איננה פגם במידת הביטחון או חוסר עוצמה צבאית, אלא שבועה שנשבע אברהם אבינו לאבותיהם של תושבי יבוס שלא להרע להם. ונחלקו המדרשים אם מדובר בשבועה שנשבע אברהם לאבימלך⁸ או בגלל שבועת אברהם לבני חת כשקנה מהם את מערת המכפלה, כמבואר ב"פרקי דרבי אליעזר"⁹:

"וישחתו אברהם לפני עם הארץ. אמרו לו [בני חת לאברהם]: אנו יודעים שהקדוש ברוך הוא עתיד לתן לך ולזרעך את כל הארצות האל, כרות עמנו שבועה, שאין ישראל יורשים את עיר יבוס כי אם ברצונם של בני יבוס, ואחר כך קנה את מערת המכפלה במכר זה ובכתב עולם לאחוזת עולם, שנאמר: 'וישמע אברהם אל עפרון וישקל אברהם לעפרן את הכסף אשר דבר באזני בני חת ארבע מאות שקל כסף עבר לסחר'.

מה עשו אנשי יבוס? עשו צלמים של נחשת והעמידו אותן ברחוב העיר וכתבו עליהם שבועת אברהם. וכשבאו ישראל לארץ רצו לכנס בעיר היבוס, ולא היו יכולין לכנס מפני אות ברית שבועת אברהם, שנאמר: 'ואת היבוסים יושבי ירושלים וגו' (שופטים א, כא)".

נמצאנו למדים, שהכיבוש החלקי של בני יהודה - את יושבי ההר ולא את יושבי העמק - היה מתוך פגם באמונה וביטחון, ואילו שבט בנימין נמנע מכיבוש חלקו בירושלים, לא מתוך רפיון אלא מתוך כיבוד השבועה שנשבע אברהם. ומדוע גרם ה' שכיבוש יבוס יתעכב עד ימי דוד?

על כך משיב הרד"ק¹⁰, כי הקב"ה רצה שבני ישראל יכבשו את ירושלים בשלמות רק כאשר עם ישראל יתאחד תחת מלכותו של דוד המלך.

כביש ששים - דרך האבות

לאחר שראו הכל את ניצחונותיהם של שבט יהודה, עלו בני שבט יוסף - מנשה ואפרים - להילחם בבית אל שהיתה בנחלתם.

קשה שלא להתרגש למקרא פסוקים אלה המתארים את הצירים המרכזיים שבהם הילכו אבותינו בתקופת הכיבוש ואת היישובים שהיו עיקר הכיבוש - ירושלים, חברון ובית אל. אלה הם המקומות שבהם התיישבו השבטים המרכזיים. שם היה עיקר היישוב היהודי, באזורי יהודה ושומרון ולא בשפלה או

"כי לא הוריש את יושבי העמק - כי כל הדברים צריך הכנה מלמטה ואתערותא מלתתא כדי שיסייעו מן השמים, ולכך הגיד כי היה ה' עם יהודה וירש את ההר לבד, יען כי לא שם לנגד עיניו ומגמתו להוריש את יושבי העמק. זה שנאמר 'כי לא הוריש', רצה לומר כי לא הסכים בדעתו להוריש את יושבי העמק, והטעם כי לא שם מגמתו אל יושבי העמק, יען כי רכב ברזל להם, לפיכך לא הוריש כי אם ההר בלבד, כי בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו".

מידת הביטחון של בני יהודה עמדה במבחן, ומכיוון שהיו בטוחים בניצחונם על יושבי ההר - ניצחום והורישום, אבל את יושבי העמק לא יכלו להוריש כי חששו מרכבי הברזל שברשותם.

ערכו חשבונות אנושיים ושכחו שה' אתם

מעין זה כתב גם בעל ה"לב אהרן" שם, וזו לשונו:

"כי לא להוריש את יושבי העמק - כי כשהלך יהודה לרשת את ההר היה ביטחון האל יתברך עמו כי הולך את ה' עמו, כי היה ה' בליבו אשר הוא ביטחון האל יתברך. כי לא היה כך כאשר בא להוריש, כי לא היה ביטחון האל יתברך עמו להוריש את יושבי העמק לפי שרכב ברזל להם ולזה לא נתעורר להוריש ולזה לא ירש".

לפני פטירת יהושע, עוצמת האמונה והביטחון שהקרין כמנהיג, השפיעה על העם כולו ומלאה את כולם בתעצומות נפש גדולות, ומתוך כך לא עמד איש בפניהם ונחלו ניצחונות מוחצים אל מול האויב, והנה כעת, זמן קצר לאחר הסתלקותו של יהושע מתגלה רפיון שנותן את אותותיו במערכה מול האויב - את יושבי ההר הורישו ואילו את יושבי העמק לא הורישו. ומדוע? כי החלו לערוך חשבונות אנושיים, יש להם רכב ברזל ולנו אין, הסיכויים שלנו קלושים, ושכחו שה' אתם, הולך לפניכם ונלחם מלחמתם.

לולא דמסתפינא הייתי אומר, שפסוק זה מסמן את תחילת המפלה שנפלו ישראל בתקופת השופטים. שינוי ההנהגה האלקית, מהנהגה נסית שהיתה נחלתם בתקופת המדבר להנהגה טבעית עם הכניסה לארץ ישראל, גרם בלבול בקרב רבים שבמקום לראות את הופעת השכינה בכל דבר טבעי, נתנו משקל מכריע לשיקולים האנושיים ושכחו את ה'.

שבט בנימין נמנע מכיבוש חלקו בירושלים

לאחר מכן מציין הנביא, שהעיר חברון ניתנה לכלב בן יפונה כפי שהובטח לו⁴, ולגבי כיבוש ירושלים נאמר: "וְאֵת הַיְבוּסִי יִשָּׁב יְרוּשָׁלַם לֹא הוֹרִישוּ בְנֵי בְנִימִן וַיֵּשֶׁב הַיְבוּסִי אֶת בְּנֵי בְנִימִן בְּירוּשָׁלַם עַד הַיּוֹם הַזֶּה"⁵.

עד עתה דיברנו על שבט יהודה והנה לפתע מוזכר שבט בנימין. הסיבה לכך היא, שלשני השבטים הנזכרים - יהודה ובנימין - היה חלק בירושלים⁶. בני יהודה כבשו את החלק השייך להם, ואילו החלק השייך לבנימין לא נכבש על ידם. וכך אומרים חז"ל ב"מדרש תדשא"⁷:

⁴ דברים א, לו.

⁵ שופטים א, כא.

⁶ ראה רד"ק שופטים א, כא; רש"י יהושע יח, ד.

⁷ מדרש תדשא פרק כב. ראה אוצר מדרשים (אייזנשטיין) פנחס בן יאיר כב.

⁸ ראה רש"י בראשית כא, כג.

⁹ פרקי דרבי אליעזר פרק לו.

¹⁰ רד"ק שמואל ב' ה, ו.

מיכה¹⁵, כי לא השתחררו עוד לגמרי מטומאת מצרים, והקב"ה העלים עין וסבל העלבו, וקרע לפניהם את הים, כרמוז בפסוק "לך ה' הצדקה ולנו בִּשְׁתַּת הַפְּנִים".

ומעין זה היה כאשר עלו בני יוסף לכבוש את בית אל, היה ה' עמהם במלחמתם אף על פי שנשאו עמהם את פסל מיכה.

לימוד גדול וחשוב למדנו מכאן: התוכנית האלקית לגאול את ישראל ולישבם על אדמתם, כל שבט במקומו הראוי לו, עומדת מעל החטאים הפרטיים והקולקלים.

בכל תקופת מנהיגותו של יהושע אין אזכור של עבודה זרה בקרב ישראל, ומלבד הפרשיה האומללה של עכן, שחטא בלקחו מן השלל, אין עוד פרשיות של כישלון, והנה כאן, זמן קצר לאחר הסתלקותו של יהושע, מוצאים אנו רמז ל'בושת פנים' שעדיין לא סרה מישראל מאז היותם שקועים בטומאת מצרים.

נראה כי הסתלקותו של יהושע פתחה פתח לשרידי התרבות המצרית שנותרו אצל יחידים מישראל להרים ראש. אמנם היה עתניאל בן קנז, ראשון השופטים וראש ה"זקנים" שקיבלו תורה מיהושע, אך יהושע לא היה והסתלקותו נתנה את אותותיה ואפשרה מצב של חסרון באמונה וביטחון והרמת ראש של יחידים מישראל ששרידי התרבות המצרית לא סרו מהם.

כיבוש בית אל היא לוז

לפני שעלו בני יוסף למלחמה על יושבי בית אל, שלחו מרגלים לרגלה, אך לא מצאו את פתח העיר עד שראו איש לצד החומה וביקשו ממנו לגלות להם היכן הפתח הנסתר, ובשכר זה ישאירו אותו בחיים, וכך היה.

שמה של העיר בראשונה היה 'לוז', על שם המערה הנסתרת שדרכה היתה הכניסה אל העיר, ובפתחה עמד עץ לוז שגדלים בו אגוזים דקים, להסתיר הנכנסים והיוצאים¹⁶.

האיש שהראה להם את הפתח ניצל ממיתה והלך לארץ החיתים ובנה בה עיר וקרא שמה 'לוז' כשם עירו בראשונה, ובזכות החסד שעשה עם ישראל, לא נחרבה עירו ונשארה על תילה לעולם.

חז"ל מלמדים אותנו על אופיה המיוחד של העיר לוז, שהיתה יוצאת דופן ואירעו בה דברים מופלאים למעלה מן הטבע, וכך דרשו:

"ואולם לוז, היא לוז שצובעין בה את התכלת, היא לוז שעלה סנחריב ולא בלבלה נבוכדנצר ולא החריבה, היא לוז שלא שלט בה מלאך המוות מעולם, הזקנים שבה מה עושין להם, כיון שהם זקנים הרבה מוציין אותם חוץ לחומה והם מתים".

אמנם התכלת היתה מחלקו של זבולון, אך היו צובעים אותה בלוז, שכן הצבע היה נקלט טוב יותר באוירה של לוז¹⁷. ועוד: כשבא סנחריב ובלבל את האומות כולן, לא עלה בידו לבלבל את בני העיר לוז בין עמים אחרים, וכן כאשר החריב נבוכדנצר

באזור המרכז. על הציר הזה, שמכונה בימינו "כביש 60" או "דרך האבות", ישבו השבטים המסמלים את מלכות ישראל, קדושת המקדש, משיח בן יוסף ומשיח בן דוד.

שבט יוסף עלה שני על פי ה'

בשונה מעליית יהודה למלחמה, שם בא ציווי מפורש שהוא יהיה ראשון העולים, בעליית יוסף איננו מוצאים התלבטות בשאלה "מי יעלה שני", מכל מקום כתב בעל ה"לב אהרן"¹¹:

"ויעלו בני יוסף גם הם - שכמו שעליית בני יהודה היה בעצת האל יתברך ובתשובת האורים, כן בית יוסף עלו גם הם בעצת האל יתברך".

כשם ששבט יהודה עלה בתחילה על פי ה', כך שבט יוסף עלה שני על פי ה'. עובדה זו מלמדת כי בראש ניצבים שני השבטים המופקדים על גאולת ישראל, השבטים אשר מהם עתידים לצאת משיח בן דוד ומשיח בן יוסף.

אחוות אחים

"הכלי יקר"¹² מציין כי העולים הראשונים היו אותם שבטים שהיתה ניכרת בהם אחוות אחים, וכך כתב:

"ויעלו בית יוסף גם הם - כמו שיהודה לקח בחברתו לעזרה לשמעון אחיו כי טובים השניים מן האחד, כמו כן עשו מנשה ואפרים שעזרו איש את אחיו, וזה שנאמר 'ויעלו בית יוסף גם הם'".

התוכנית האלקית מעל החטאים הפרטיים

הנביא מדגיש כי ה' היה עם בני יוסף בכיבוש בית אל, וחז"ל מוצאים בכך רמז לכך שמצד הדין לא היו ראויים בני יוסף שה' יהיה עמהם ואף על פי כן גילה ה' מידת רחמיו ונלחם מלחמתם. וכך כתב **רש"י שם**:

"ויעלו בני יוסף גם הם בית אל, וה' עמם - ואף על פי שדמות מיכה עמהם, שהרי מיכה משבט אפרים, נאמר כאן: 'וה' עמם'".

במדרש תנחומא¹³ מובאים הדברים ביתר הרחבה, וכך דרשו חז"ל את הפסוק "לך ה' הצדקה ולנו בִּשְׁתַּת הַפְּנִים"¹⁴:

"רבי יוסי אומר: יש בושה גדולה מזו? ! ישראל עוברין בים סוף ופסל מיכה עובר עמהם, שנאמר: 'ועבר בים צרה' (זכריה י, יא), והים נקרע לפניהם, הוי 'לך ה' הצדקה ולנו בושת הפנים'.

אמר רבי יודן: כתיב 'ויעלו בית יוסף גם הם בית אל וה' עמם' (שופטים א, כב), הולכין לעבוד עבודה זרה ואת אומר וה' עמם, וכי יש צדקה גדולה מזו? ! הוי 'לך ה' הצדקה ולנו בושת הפנים'.

קריעת ים סוף היא אב לכל הניסים שבכל הדורות, ובה נתעלו ישראל למדרגות עליונות שאפילו יחזקאל בן בוזי לא זכה להן כאשר נגלה אליו ה' במעשה המרכבה, והנה אומרים חז"ל, שבאותה שעה נוראת הוד, בסתר היו נושאים עמם את פסל

¹¹ לב אהרן יהושע א, כב.

¹² כלי יקר יהושע א, כב.

¹³ מדרש תנחומא כי תשא יד.

¹⁴ דניאל ט, ז.

¹⁵ ראה יפה תואר שמות רבה מא, א, שסיפור גנת הכסף ועשיית הפסל התרחשו במצרים, אלא שלא נכתבו הדברים עד ספר שופטים, מפני שהפסל היה טמון ומוסתר בידי מיכה. ורק בימים ההם, שאין מלך בישראל, הוא העיז לפרסם ענינו ועשה לו בית וכהני במה, ולכן נכתבו הדברים בספר שופטים.

¹⁶ ראה רש"י שופטים א, כד.

¹⁷ בראשית רבה טו, ח.

¹⁸ ראה בן יהוידע סוטה מו ע"ב.

העמק, בנימין השאיר את היבוסים ויוסף השאיר אדם אחד מבני העיר בית אל ומשפחתו, ואדם זה הלך והקים את העיר לוז.

הקלת ראש בהשארת אדם בודד מן האויב, מזכירה לנו את טעותו של שאול, שהשאיר את אגג מלך עמלק בחיים, ולימים התברר המחיר היקר ששילמו ישראל על טעות זו כאשר מאגג זה נולד המן הרשע.

כאשר שמואל ביקש שיגישו אליו את אגג, אמר אגג לשמואל ש"סר מר המות"²², כי באותו לילה בבית האסורים בא על השפחה וזרע את הזרע להמשכיות העמלקית בעולם. הידיעה שעוד ייוולדו "שועלים קטנים מחבלים כרמים", שימשיכו את מורשת עמלק, נסכה שלוחה בנפשו של אגג וברגעיו האחרונים העביר מסר זה לשמואל באמרו: "סר מר המות".

עמי כנען היו לבני ישראל למוקש

בהמשך נזכר כי גם שבט מנשה לא הוריש את כל חלקי נחלתו, והשאיר כמה ערים גדולות, ובשל כך נשארו הכנענים במקומם, למרות שכבר לא היתה ארץ כנענית, וכך נאמר:

"ולא הוריש מנשה את בית שאן ואת בנותיה ואת תענך ואת בנותיה ואת יושבי דור ואת בנותיה ואת יושבי יבלעם ואת בנותיה ואת יושבי מגדו ואת בנותיה ויואל הפנעני לשבת בארץ הזאת"²³.

וכתב הרלב"ג שם:

"והנה זכר אחר זה מה שנשאר מהגויים האלה בגבול ישראל, לבאר שהם היו להם למוקש".

גם שבט אפרים הלך בדרכו של מנשה ולא הוריש את יושבי גזר הכנענים. וכן שבט זבולון לא גירש את יושבי העיר קיטרון ואת יושבי העיר נהלול. וכמוהם גם שבט אשר ושבט נפתלי ושבט דן, כולם לא קיימו את מצוות ה' במלואה ולא גירשו את הכנעני מן הארץ.

יהושע שהוביל את מהלך הכיבוש ביד רמה נסתלק, והדור שאחרי יהושע גילה רפיון והחל להשלים עם יושבי הארץ.

אומות רבות, לא עלה בידו להחריב את העיר לוז. ולמעלה מזה, אף למלאך המוות לא ניתנה רשות להיכנס לעיר לעשות מלאכתו, ואכן לא היו אנשיה מתים עד גיל זקנה ושיבה, וכאשר קצו בחייהם מרוב זקנה היו יוצאים מן העיר ומתים מחוץ לחומה.

מדובר בעיר סתרים מופלאה שאף אחד מחוצה לה לא יודע מהיכן נכנסים אליה, וכל יושביה שומרים על הסוד הכמוס וחיים חיי אחדות באהבה ואחוה. בני העיר יודעים את הסוד ומחויבים לשמור עליו מכל משמר. מדובר בעיר שמבחינה ערכית מוסרית נמצאת ברמה גבוהה מאד, ואולי זו הסיבה שלא מתים בה אנשים. וניתן להשוות מעשה זה עם דברי הגמרא **בסנהדרין**¹⁹ על העיר קושטא - עיר האמת - שבה אנשים דוברים כולם אמת ולפיכך אינם מתים קודם זמנם.

העיר 'לוז' מכוונת כנראה כנגד 'עצם הלוז' של האדם, שאין לה כיליון והיא נשארת לעד, וממנה עתיד האדם לקום לתחייה בזמן תחיית המתים, וכך דרשו חז"ל²⁰:

"אדריאנוס שחיק עצמות שאל את רבי יהושע בן חנניא, אמר לו: מהיכן הקב"ה מציץ את האדם לעתיד לבוא? אמר לו: מלוז של שדרה. אמר לו: מנין אתה יודע? אמר לו: הביאהו לידי ואני מודיע לך. טחנו ברחים ולא נטחן, שרפו באש ולא נשרף, נתנו במים ולא נמחה, נתנו על הסדן והתחיל מכה עליו בפטיש, נחלק הסדן ונבקע הפטיש – והוא לא חסר כלום".

מעלתו של שבט יוסף היא בכך שהוא משמש כ'עצם הלוז' של האומה. מעלה זו התגלתה כאשר על אף חטא מכירת יוסף שזרע שנאה בין האחים, לא שמר יוסף סינה בליבו, וכאשר חזרו האחים מקבורת אביהם בארץ כנען, ובליבם חשש שמא כעת לאחר פטירת אביהם ישיב להם יוסף כגמולם על מעשה מכירתו, קם יוסף ואמר: "אל תייראו פי התחת אלקים אני: ואתם חשבתם עלי רעה אלקים חשבה לטובה למען עשה פיום הזה להחית עם רב"²¹.

יוסף נתעלה מעל השיקולים הפרטיים-האישיים, ובאצילות נפש מופלאה ויתר על כבודו ומחל על מה שעוללו לו, ובלבד שישכון שלום בין האחים. לכן נאה לו ליוסף שתיפול בית אל היא לוז בחלקו.

ההשלכות של אי מילוי מצוות ה' בשלמות

למדנו אם כן על מלחמת בני יהודה, בני בנימין ובני יוסף, אשר כל אחד מהם השאיר חלק שלא נכבש - יהודה השאיר את יושבי

¹⁹ סנהדרין צז ע"א.

²⁰ בראשית רבה כח, ג.

²¹ בראשית נ, יט-כ.

²² שמואל א' טו, לב.

²³ שופטים א, כז.